

LÍVFRØÐINGUR:

TØLINI Í GRINDATILMÆLI

GRIND Heilsufrøðiliga Starvsstovan gloppaði herfyri dyrnar fyri, at føroyingar aftur kunnu eta grind – tó í mesta lagi eina ferð um mánaðin. Lívfrøðingurin Erla Olsen leggur tó ikki fingrarnar millum, tá hon kallar kosttilmælið bæði vandamikið og manipulerað

Rógvi Nybo

Føroyingar hava etið grind í nógv ár. Fyrst var tað í lagi at eta grind. Síðani skuldu vit eta minni av grind, tí kanningar vístu at hon var dálkað. Í 2008 loyptu Landslæknastovnurin og Arbeidsheilsustovnurin hvøkk á alt, tá teir mæltu heilt frá at eta grind, sum ikki longur var mannaføði. Tá var Heilsufrøðiliga Starvsstovan ikki við í tilmælinum, men kom fyrr í hesum mánaðinum við einum grindatilmæli, sum gloppar dyrnar fyri grind sum mannaføði aftur. Niðurstøðan er, at føroyingar eiga nú í mesta lagi at eta grind einaferð um mánaðin.

Seinasta tilmælið mann verða gleðiboð hjá fleiri av teimum, ið dáma væl at fáa sær ein bita av tvøsti og spiki. Men okkurt bendir á at hetta seinasta tilmælið ikki eigur at takast fyri fult. Lívfrøðingurin Erla Olsen, ið millum annað fæst við lívfrøðiliga ráðgeving og áringkanningar, hevur lítið gott at bera tilmælinum.

Úrslitið er umbíðið

Erla Olsen skrivur í grein um grindatilmælið, at tá tú lesur tilmælið um at eta grind, er greitt, at arbeið hevur verið fram móti einum ávísu úr-

sliti. Harafturat nevnr hon, at tað sæst, at Heilsufrøðiliga Starvsstovan er greið yvir treytirnar, sum galda fyri slíkt arbeiði, men at HFS í summum forum hevur valt at broyta hesar treytirnar, fyri at fáa roknið at ganga upp.

Tað fyrsta, hon vísir á er, at hóast tað í galdandi lógum fyri Føroyar stendur, at tað í einum kilo av matvøru til útflutning í mesta lagi eigur at verða 1 milligram av kyksilvuri, staðfesta kanningar at grind í miðal hevur 2 milligram av kyksilvuri fyri hvørt kilogram. Við øðrum orðum hevði grind eftir kanningin hjá HFS ikki verið egnað sum matvøra til útflutning – og tó mælir HFS til at vit kunnu eta hetta eina ferð um mánaðin.

Tað næsta, Erla Olsen vísir á er, at flestu heilsu- og myndugleikar mæla til at fólk mugu ikki at eta meira enn 1,6 mikrogram av kyksilvuri um vikuna fyri hvørt kilogram, sum tey viga, men at hetta talið roknar HFS um til, hvussu nógv vit kunnu eta um mánaðin.

Hvalur valdast

Ein av høvuðstrupulleikunum við tilmælinum, sum Erla Olsen vísir á, er at HFS ikki tekur atlit til at hvalur er ymiskt dálkaður, men bert roknar við einum

miðaltali á 2 milligram av kyksilvuri fyri hvørt kilogram av tvøsti. Kanningar, um Heilsufrøðiliga Starvsstovan vísir til í tilmælinum vísa nevnliga, at kannaðir hvalir hava heilt upp til 9 milligram av kyksilvuri í hvørjum kilo av tvøsti. Hetta er næstan fimm ferð so nógv sum miðaltalið.

Tað sigur seg sostatt sjálvt, at um onkur er óheppin og fær part í einum illa dálkaðum hvali tá grindabýtið er, fær upp til fimm ferðir so nógv av eitt nú kyksilvuri í seg enn tann, ið fekk av einum miðaldálkaðum hvali, sum er tað, HFS nýtir sum grundarlag fyri sínum tilmæli. Hetta er álvarsligt sambært Erlu Olsen.

– Hetta má verða á markinum til brot á lógina um matvørur, ið eigur at verja brúkaran móti eitran, og sum HFS eisini umsitur, skrivur Erla Olsen í sínum viðmerkingum.

Sum við snapsunum – tú tekur ikki allar í senn

Vanliga tá roknað verður við vandamiklum evnum og eitur, verður skilt millum hvussu nógv vit tola um vikuna ella hvussu nógv vit tola um mánaðin. Altjóða reglur siga, at markið fyri eitt nú kyksilvur eigur at verða gjørt upp í hvussu stórum nøgdum vit tola um vikuna,

Erla Olsen, lívfrøðingur

meðan onnur evni, eitt nú PCB og Dioxin, sum eisini eru at finna í grind, eiga at verða gjørd upp í mánaðarnøgðum.

Trupulleikin við tilmælinum hjá Heilsufrøðiliga Starvsstovuni, sum blástemplar at vit kunnu eta grind einaferð um mánaðin, er sambært Erlu Olsen, at HFS umroknar vikunøgdirnar til mánaðarnøgdir.

Sambært lívfrøðinginum er hetta næstan tað sama sum at taka tilráðingina um alkohol, ið sigur at konufólk kunnu í mesta lagi drekka 14 lítlar um vikuna, men ikki allar í senn, og rokna hana um til at nú kunnu konufólk drekka 56 snapsir í einum – um hon bert ger tað einaferð um mánaðin.

– Alkohol er eitt eitur, sum kann skaða kroppin á ymsan

hátt, serliga um nøgðin verður ov stór. Tí hava heilsu- og myndugleikarnir seinni ásett, at vit – bæði kvinnur og menn – ongan tíð skulu drekka meira enn fimm snapsar í senn, og ikki meira enn 14 ella 21 um vikuna, alt eftir kyni. Kyksilvur er eisini skaðiligt, men í mun til alkohol gongur munandi longri tíð áðrenn kroppurin sleppur av við kyksilvurið. Tí skal ansast serliga væl eftir eikki at fáa eina stóðugt høga nøgd av kyksilvuri í kroppin, men ansast skal eisini eftir ikki at fáa eina bráðfeingis eitring, skrivur Erla Olsen millum annað.

Vandamikið

At Heilsufrøðiliga Starvsstovan soleiðis mælir fólki til at eta heilsuskaðiligan mat, heldur Erla Olsen lítið um.

– Tann stovnur, sum eigur at tryggja føroyingum, at vit ikki verða sjúk av at eta mat, kemur við einum tilmæli um at eta heilsuskaðiligan mat. Men øll, sum duga at lesa, síggja, at í veruleikanum er hetta eitt frámæli, skrivur Erla Olsen í aftursvari sínum til nýggjasta grindatilmælið hjá Heilsufrøðiliga Starvsstovuni.

